

การฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่ว จังหวัดกาญจนบุรี

กองจัดการคุณภาพน้ำ

กรมควบคุมมลพิษได้รับเรื่องร้องเรียนจากศูนย์ศึกษาการะเหยี่ยงและพัฒนาเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๔๑ เรื่องโรงแต่งแร่ของบริษัท ตะกั่วคอนเซนเตรทส์ (ประเทศไทย) จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลชะแล อำเภอดงพญาณี จังหวัดกาญจนบุรี ปล่องน้ำเสียจากบ่อกักเก็บตะกอนหางแร่ (Tailing pond) ลงสู่ห้วยคลิตี้จนเกิดการปนเปื้อนสารตะกั่วตั้งแต่บริเวณใต้โรงแต่งแร่ลงมา โดยกรมควบคุมมลพิษได้ตรวจสอบคุณภาพน้ำและตะกอนดินท้องน้ำบริเวณห้วยคลิตี้ จำนวน ๒ จุด ซึ่งผลการวิเคราะห์ตัวอย่างพบว่าปริมาณตะกั่วในน้ำมีค่า ๐.๐๙ - ๐.๕๕ มิลลิกรัมต่อลิตร ซึ่งมีค่าเกินมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดินที่กำหนดไว้ไม่เกิน ๐.๐๕ มิลลิกรัมต่อลิตร และพบปริมาณตะกั่วในตะกอนดินท้องน้ำระหว่าง ๕,๘๗๐ - ๓๓,๔๙๑ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ต่อมากรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กรมทรัพยากรธรณีเดิม) ได้สั่งให้โรงแต่งแร่คลิตี้หยุดดำเนินการ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาการสะสมของตะกั่วในสิ่งแวดล้อมบริเวณเหมืองแร่คลิตี้ ซึ่งที่ประชุมมีมติให้บริษัทฯ ดำเนินการฟื้นฟู ซึ่งบริษัทฯ ได้ดำเนินการขุดลอกห้วยคลิตี้ ระยะทาง ๒.๕ กิโลเมตร บริเวณจุดเก็บตัวอย่าง KC ๒ ถึง KC ๓ จำนวนประมาณ ๓,๗๕๓ ตัน ส่วนหนึ่งนำไปฝังกลบที่บ่อเก็บกักตะกอนเดิม และอีกส่วนประมาณ ๑,๒๕๘ ตันนำไปฝังกลบที่หลุมฝังกลบห้วยคลิตี้ ในช่วงปี ๒๕๔๒ - ๒๕๔๓ และก่อสร้างฝายหินทิ้งจำนวน ๒ แห่ง คือ บริเวณ KC๔ และ KC๔/๑ เพื่อตัดตะกอนดินท้องน้ำ ในช่วงปี ๒๕๔๔ - ๒๕๔๕ และหลังจากนั้นได้มีหนังสือแจ้งให้บริษัทฯ จัดเตรียมแผนการดูแลตะกอนหน้าฝาย ต่อมาชาวบ้านคลิตี้จำนวน ๒๒ คน ได้ยื่นฟ้องกรมควบคุมมลพิษ ต่อศาลปกครองกลางเมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ในฐานะละเลยต่อหน้าที่ตามกฎหมายและ/หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควร ในการกำจัดมลพิษสารตะกั่วและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของลำห้วยคลิตี้ ซึ่งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๘ ได้มีมติให้การดำเนินการฟื้นฟูสภาพพื้นที่เห็นควรปล่อยให้ฟื้นฟูตามสภาพธรรมชาติ ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๖ ศาลปกครองสูงสุดได้มีคำพิพากษาให้กรมควบคุมมลพิษ กำหนดแผนงาน วิธีการ และดำเนินการฟื้นฟูตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างน้ำ ดิน พืชผัก และสัตว์น้ำในลำห้วยคลิตี้ ให้ครอบคลุมทุกฤดูกาลอย่างน้อยฤดูกาลละ ๑ ครั้ง จนกว่าจะพบว่าค่าสารตะกั่วในน้ำ ดิน พืชผัก และสัตว์น้ำในห้วยคลิตี้ไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน เป็นระยะเวลาอย่างน้อย ๑ ปี และแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีทราบโดยวิธีการเปิดเผย และให้ชดเชยค่าเสียหายให้ผู้ฟ้องคดีทั้งสองคนเป็นเงินรายละ ๑๗๗,๑๙๙.๕๕ บาท

กรมควบคุมมลพิษได้ดำเนินการตามคำสั่งศาลฯ โดยได้จัดทำแผนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วบริเวณห้วยคลิตี้ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๖ -๒๕๕๙ ส่งไปยังศาลปกครอง และได้ดำเนินการตามแผนฯได้แก่ การจ่ายเงินชดเชยให้ผู้ฟ้องคดีจำนวน ๒๒ ราย การจัดทำฝายตัดตะกอนจำนวน ๒ แห่งร่วมกับกรมทรัพยากรน้ำ การขุดหรือหลุมฝังกลบตะกอนริมลำห้วย ติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณห้วยคลิตี้ จำนวน ๔ ครั้ง (มีนาคม มิถุนายน กันยายน และธันวาคม) และศึกษาวิธีการฟื้นฟูลำห้วยซึ่งได้ผ่านการรับฟังความคิดเห็นทั้งในส่วนของชาวบ้านและในส่วนของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมดำเนินการบรรเทาความเดือดร้อนของชาวบ้านคลิตี้ ได้แก่ การจัดทำบ่อน้ำบาดาลและระบบโซล่าเซลล์ โดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาลและกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน การจัดทำระบบประปาภูเขาและระบบกรองน้ำ โดยกรมทรัพยากรน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านมีน้ำสะอาดใช้ รวมทั้งการตรวจสอบสุขภาพของประชาชนและสื่อสารความเสี่ยง โดยกระทรวงสาธารณสุข เพื่อป้องกันการได้รับสัมผัสสารตะกั่วจากสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแหล่งแร่เป็นต้น และกรมควบคุมมลพิษได้ว่าจ้างบริษัท เบตเตอร์ เวิลด์ กรีน จำกัด (มหาชน) ดำเนินการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่ว จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นที่ปรึกษาควบคุมงาน โดยได้เริ่มโครงการฟื้นฟูฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ โดยมีกิจกรรมที่จะดำเนินการภายใต้โครงการฟื้นฟูฯ ประกอบด้วย ๑) การสำรวจ วางแผนการดำเนินงาน และกำหนดมาตรการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

จากการดำเนินงาน ๒) การก่อสร้างหลุมฝังกลบแบบปลอดภัยพร้อมองค์ประกอบต่างๆ ๓) การฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้ ๔) การฟื้นฟูพื้นที่รอบโรงแต่งแร่เดิม ๕) การก่อสร้างฝายดักตะกอน ๖) การจัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ของการปนเปื้อนในพื้นที่ ซึ่งการดำเนินงานในปี ๒๕๖๐ ได้สำรวจและปรับสภาพพื้นที่เพื่อก่อสร้างหลุมฝังกลบแบบปลอดภัย ปรับสภาพพื้นที่บริเวณโรงแต่งแร่เดิมและสำรวจพื้นที่ทั่วไป และจัดทำมาตรการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยได้รายงานความก้าวหน้าให้คณะกรรมการไตรภาคีเพื่อติดตามการดำเนินโครงการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่ว จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งแต่งตั้งโดยกรมควบคุมมลพิษ ทราบเป็นประจำทุกเดือน

การปรับสภาพพื้นที่บริเวณหลุมฝังกลบแบบปลอดภัยและบริเวณโรงแต่งแร่

การประชุมคณะกรรมการไตรภาคีเพื่อติดตามการดำเนินโครงการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่ว จังหวัดกาญจนบุรี

กรมควบคุมมลพิษได้กำหนดแผนการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูลำห้วยคลิตี้จากการปนเปื้อนสารตะกั่ว จังหวัดกาญจนบุรี ในระยะถัดไปซึ่งประกอบด้วย จะจัดทำหลุมฝังกลบแบบปลอดภัย ปิดคลุมพื้นที่ปนเปื้อน และจัดทำฝายดักตะกอนจำนวน ๒ แห่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ขนย้ายดินที่ปนเปื้อน ชุดลอกตะกอนและขนส่งไปยังหลุมฝังกลบแบบปลอดภัย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ และในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สำหรับค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูจะทำการฟ้องเรียกจากผู้ก่อมลพิษ ซึ่งภายหลังจากที่ดำเนินโครงการแล้วเสร็จจะส่งผลให้ตะกอนดินท้องน้ำบริเวณที่ชาวบ้านอาศัยอยู่ทั้งหมู่บ้านคลิตี้บนและคลิตี้ล่างมีค่าอยู่ในระดับค่าเป้าหมายในการฟื้นฟู คือมีตะกั่วไม่เกิน ๑,๘๐๐ มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และปริมาณตะกั่วที่พบในสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ภายหลังจากที่ได้ดำเนินการฟื้นฟูแล้วเสร็จก็ยังมีโครงการตามแผนปฏิบัติการการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วบริเวณห้วยคลิตี้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) โดยจะมีการตรวจติดตามการรั่วไหลของหลุมฝังกลบแบบปลอดภัย ดูปะการกอนท้องน้ำที่มีการสะสมหน้าฝายดักตะกอนทั้ง ๔ แห่งไปกำจัดยังหลุมฝังกลบแบบปลอดภัยและหน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตรและกรมส่งเสริมการเกษตรจะทำการวิจัยและแนะนำให้มีการเกษตรแบบปลอดภัย กระทรวงสาธารณสุขจะทำแบบเรียนการอยู่อาศัยในพื้นที่แบบ

ปลอดภัยเผยแพร่ไปยังโรงเรียนและชาวบ้าน ติดตามตรวจสอบปริมาณตะกั่วในเลือดอย่างต่อเนื่อง และจัดตั้งศูนย์เรียนเพื่อการเฝ้าระวังสุขภาพจากการรับสัมผัสสารตะกั่ว

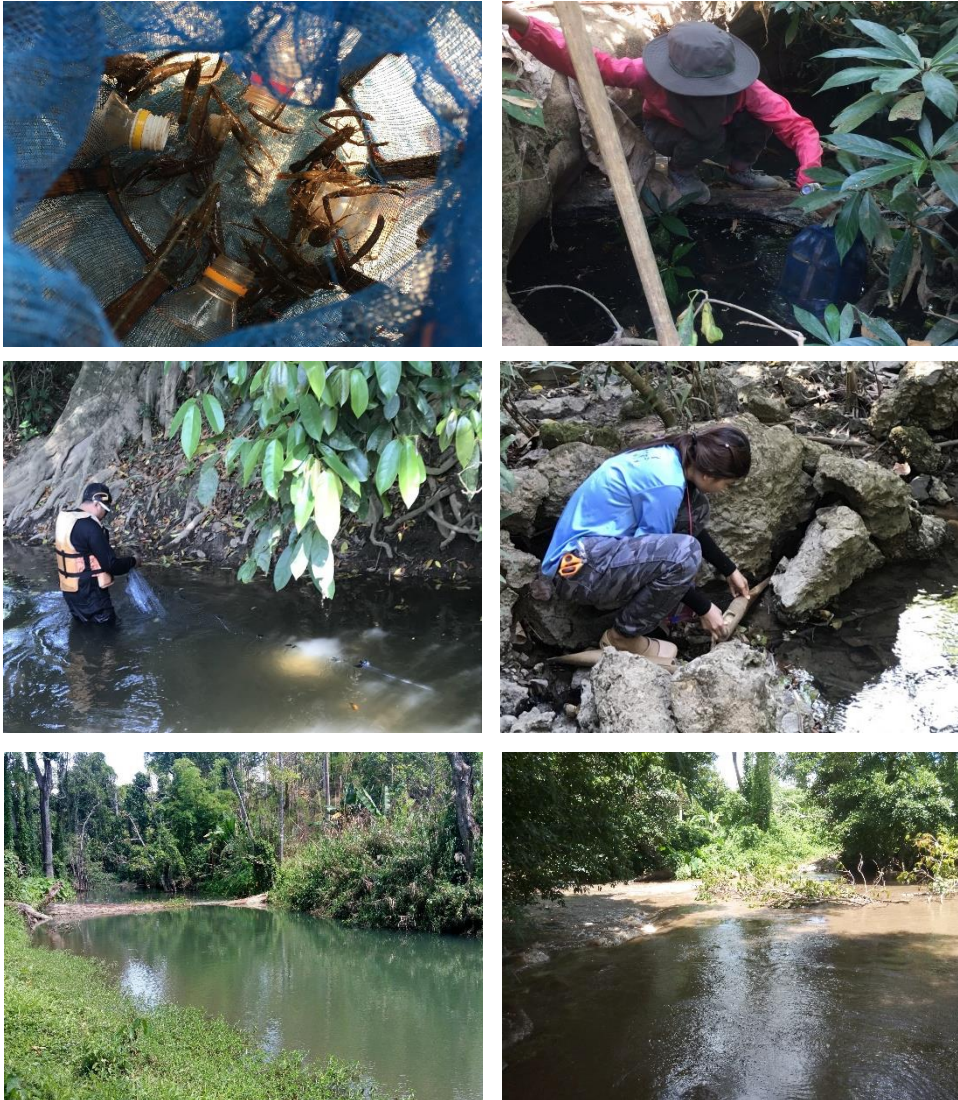
จากปัญหาการปนเปื้อนสารตะกั่วในห้วยคลิตี้ ที่เกิดขึ้นนั้น กรมควบคุมมลพิษเห็นว่าในอนาคตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรติดตามการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดตั้งกองทุนเพื่อการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการประกอบกิจการมีอาจส่งผลให้เกิดการปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม หรือการจัดทำระบบประกันความเสี่ยงเพื่อที่จะสามารถใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาการปนเปื้อนสารมลพิษในพื้นที่ซึ่งใช้ในการเกษตรเพื่อป้องกันผลกระทบต่อผู้บริโภค เป็นต้น

การลงพื้นที่ของ คพ. ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

รูปภาพสภาพพื้นที่การเก็บตัวอย่างสิ่งแวดล้อมของ คพ.

สรุปผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณห้วยคลิตี้

พบว่า คุณภาพน้ำทุกตัวอย่างอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน สามารถนำมาอุปโภคและบริโภคได้ตามปกติแต่ต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำ พืชผักส่วนใหญ่สามารถบริโภคได้ตามปกติแต่ควรหลีกเลี่ยงการบริโภคพืชผักบริเวณโรงแต่งแร่คลิตี้ที่พบมีค่าปริมาณตะกั่วเกินมาตรฐานอาหารฯ อยู่บ่อยครั้ง สำหรับตะกอนดินท้องน้ำลำห้วยคลิตี้นั้นพบว่าในบริเวณท้ายโรงแต่งแร่ยังคงมีการปนเปื้อนตะกั่วในปริมาณสูงส่งผลให้พบปริมาณตะกั่วในสัตว์หน้าดิน เช่น กุ้ง ปู และหอย ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานอาหารฯ สามารถบริโภคปลาได้ตามปกติหากบริโภคเฉพาะส่วนเนื้อ ส่วนดินบริเวณหมู่บ้านคลิตี้บนยังพบว่ามีค่าเกินเกณฑ์มาตรฐานบ่อยครั้ง เนื่องจากพื้นที่ด้านตะวันออกของห้วยคลิตี้เป็นพื้นที่ศักยภาพแร่ตะกั่ว โดยกรมควบคุมมลพิษได้ปิดประกาศผลติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมบนป้ายประชาสัมพันธ์ถาวรจำนวน ๔ ป้าย ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านคลิตี้ องค์การบริหารส่วนตำบลชะแล ที่ว่าการอำเภอทองผาภูมิ และวัดคลิตี้ล่าง รวมทั้งอธิบายผลการติดตามคุณภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณห้วยคลิตี้ให้ผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้านทราบ

แผนที่ลำห้วยคลิตี้

